

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre . . . . . „ 3.50
Negyedévre . . . . . „ 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNP.

A politikai pártok.

A ház megalakult, de a kép, melyet nyújt, nem a régi. Nemcsak hogy az új és nagyrészt ismeretlen elemek betolulása megváltoztatta egész alakját, hanem egyszersmind megváltozott a számarány is, melyben a különböző pártok a küzdőterre lépnek és mely kijelöli azon helyzetet, melyet azok most elfoglalni hivatvák.

A szabadelvű párt külsőleg az erőnek oly teljét mutatja, melylyel mostanság alig dicsekedhetik egy másik parlamentáris többség. Be kell azonban még várunk: vajjon az új elemek, melyekből magát kiegészítette, az alkalmazkodásra ép oly képes eszközöknek fognak-e bizonyulni a mester kezében, mint a régiek, és vajjon nem egy ijesztő és feloszlást előidéző folyamat csirái rejlenek-e bennök. Az államháztartás rendezésének nagy problémáját csak államférfiúi bölcsesség és a valódi erők és tényezők felhasználása, minden párt hazafias közreműködése és az egész ország áldozatkészsége oldhatja meg.

A mérsékelt ellenzék lehangolt és roszkedvű. Megfogyva, megtizedelve került ki a választási küzdelemből, hol azt tapasztalta, hogy egy, csupán az »ôte-toi que je m'y mette« elvének hódoló párt az országban viszhangra nem talál. Az ország tudni akarja: hányadán van a politikai pártokkal, és nem ajándékozta meg bizalmával azt, melynek egyedüli programja a programtalanság, és mely magát ugyan szabadelvű ellenzéknek szívesen nevezi, de eddig csak a szabadelvűség ellenzékének bizonyult.

Ellenben a függetlenségi és 48-as párt meg lehet elégedve. Lehet, hogy ideálok és utópiák után törekszik; de a 48-as kor tradíciói, melyekben a mai nemzedék felnőtt, még sokkal hatalmasabbak, mint sem hogy rokonszenvünket

megvonhatnók azon párttól, mely egy független és hatalmas Magyarország álmát igéri megvalósítani. És ha e mellett még teljesíteni fogja az ellenzék fontos feladatát, és a kormány esetleges tulkapásainak ellenőréül fog szolgálni: akkor szükségessége még ellenfelei részéről sem fog kétségbe vonatni.

És az antiszemiták? Hiába keressük őket. A megbotránkozás, melyet a nemzetben keltettek, elsöpörte őket, mint vihar a polyvát. Afflavit deus, et dissipati sunt. A párt egyes maradékaival, mint az égi testekről leszakadt üstökösök, szerte tévelyegnek és hiában igyekeznek a többi pártok valamelyikébe bejutni. Mindegyik fél érintésüktől és nem akarja magát azon miasmák által, melyeket ők terjesztenek, megmélyeztetni.

Nem birtak sem a keresztény néppárt, sem egyéb czégér alatt tömörülni. Vajjon meg fogják-e szivlelni az idők intő szózatát, és végre magukba fognak-e térni? Majdnem remélnünk lehetne ezt azon vallomás alapján, melyet egyik egyházi bajnokuk több képviselőtársa előtt a napokban tett.

»Most, — így szólt, — egyelőre minden tevékenységtől távol tartjuk magunkat; várunk, míg az egész képviselőház veszi kezébe a zsidókérdés megoldását és az általunk megkezdett munkát a nemzet nevében végrehajtja. Csak akkor fogunk ismét a küzdőterre lépni, ha a zsidó kérdés majd elemi erővel fogja az összes pártokat megragadni.«

Vajjon nem a visszavonulást akarja-e ezen nyilatkozat palástolni?

Bármiként legyen is, az Isten e szolgájának malasztos szavaira áment mondhatunk. Majd ha azon idő elkövetkezik, majd ha Istóczy miniszterelnök, Komlóssy pedig vallásügyi miniszter lesz: akkor, — akkor Magyarországon már va-

lőszinüleg egyáltalán nem lesznek megoldandó kérdések.

Részünkről legőszintebben kívánjuk, hogy az antiszemiták ezen időpontig a fegyverszünetet meg ne sértsék.

Egy országgyűlési képviselő.

A „szelid polemiák“ folytatása és vége.

Crescendo.

I.

A Magyar Zsidó Szemle tisztelt cikkírója újra felkantározta Rozinante lovát és ő, a ki merőben közönyös az iránt: vajjon ül-e zsidó vallású képviselő az ország választottai között, — újból nekiront a hitfelekezetünkhöz tartozó képviselőknél. Nem fojthatjuk el csodálkozásunkat ezen új támadás felett; mert a t. cikkíró, aki önmaga hirdeti fagyos közönyét a zsidó képviselők iránt, már ez okból sem fogadható el alapos bírálónak. Vagy nem néznők-e aggálylyal azon kritikus működését, a ki pályáját azon nyilatkozattal kezdené meg, hogy előtte a magyar irodalom ügye merőben közönyös? E lelki hangulata daczára kénytelen a t. cikkíró ur kissé retirálni. Mig ugyanis a Magyar Zsidó Szemle szeptemberi száma pálczát tör a zsidó képviselők összműködése felett: — az Egyenlőségben közölt cikkeknek megvolt ama nem megvetendő eredményük, hogy az említett folyóirat oktoberi száma határvonalat emel az utolsóelőtti és az utolsó országgyűlési szak között. A t. cikkíró ugyanis a zsidó képviselőknél az utolsó előtti országgyűlési szakban tanusított magatartásáról jeles bizonyítványt méltóztatott kiállítani, — mig az utolsó szakban viselt szereplésük semmiként sem tudta magas tetszését megnyerni. És most már konkrét vádakkal is fellép a t. cikkíró. Szemére veti a vallásfelekezetünkhöz tartozó képviselőknél, hogy a főrendi házról szóló javaslat tárgyalásakor nem követelték a zsidó vallás receptióját, ők, a kik hitrokonaiknak megbecsülhetetlen támasza nélkül nagyon is középszerű szerepet játszanának.

Fejcsóválva olvastam ezen eszmemenetet. Hiszen mélyen bevésődött emlékezetünkbe a legközelebbi mult reánk nézve végetlenül szomorú története. Előterjesztett egy törvényjavaslat a felsőház reformjáról és ebben a kormány a zsidó felekezet képviselőjének akart utat nyitni a magyar szenatusba. A sötétség barátai szövetkeztek az alsószoknyákkal és megbuktatták a képviselőházban elfogadott javaslatot. Megbuktatták ismételve, noha a kormány és pártja szilárdan állott a javaslat mellett. A főurak ezen, a középkorba illő szereplése megtántorította az Apponyi gróf ve-

zérlete alatt működő ellenzékét és a kormány is megadta magát. Minthogy pedig a zsidó vallású képviselők, támaszkodva „hitrokonaiknak megbecsülhetetlen erkölcsi támaszára“, a törvény e szakaszának elejtése ellen nyilatkoztak, — a kormány ellenők a mi hitsorsosaink körében keresett szövetségeseiket. És amit keresett, azt meg is találta. Elég legyen erre nézve utalni a szegedi zsidó község ismert kérvényére. A törvényszakasz elbukott; egy zsidó képviselő felszólalt ugyan, de szava elhangzott a pusztában. Csekélység volt, a mi oly nagy izgalomba hozta ekkor az országot. A zsidóság még e csekélységet sem tudta kivívni. Tán a zsidó képviselők erélytelensége miatt? A legnagyobb igaztalanságot rejti magában e kérdésnek pusztá feltevése is. Megbuktunk nagy részben azért, mert bennünk hiányzott és hiányzik az erély, a kitartás, a cél felé küzdés. Megbuktak részben azért, mert a zsidó képviselők érezték, hogy nem áll mögöttük — egy csomó kritikuson kívül — senki.

Ismétlem, aránylag csekélységért folyt a harcz, a mely reánk és az országra nézve is oly disztelenül végződött. Még a csekély követ sem tudtuk felvinni a hegynek csucsára a mi hibánk, nem a zsidó vallású képviselők hibája miatt. Vajjon igazságos, vajjon szabad-e ily tényállás mellett a képviselőknél szemére lobbantani, hogy mért nem fáradoztak azon, hogy a zsidó vallás recipiáltassék? Ők, a kik látták, hogy sem az ország közvéleményében nem találnak visszhangra, sem saját hitfelekezetükre nem támaszkodhatnak, — ők indítsanak meg egy kilátás nélküli akciót? A t. cikkíró nemcsak közönyös a zsidó képviselők iránt: rossz tanácsadása után ítélve, bátran nevezhetem ellenségüknek.

Nem, t. cikkíró ur! A zsidó képviselők mögött nem áll hitsorsosaink sűrű phalanxja. Saját erejükből emelkedtek fel ama állásra, a melyet elfoglalnak. Saját szorgalma, saját tehetsége és iparkodása juttatta a képviselőházba azt a férfit is, a ki az utolsóelőtti országgyűlési szakban bátran és férfiasan szólalt fel, valahányszor megtámadták hitfelekezetünket. Mezei Ernő-ről szólok és a t. cikkíró is igazat fog adni nekem, hogy ez a férfi hitfelekezetünk kiváló hálájára érdemesítette magát. És én csak konstátálom, hogy midőn Mezei Ernő másodizben kérte ki a választók bizalmát: zászlaja alá sorakozva találta a liberalizmusért lelkesülő választók nagy számát, ezek között azonban hiányoztak ama valláshoz tartozó választók, amelyért ő oly nemes idealizmussal küzdött, ő, ki e célnak „felekezete érdekének alárendelte kényelmét, érdekét, nem ismerve álszemérmet.“ Ezen egy eset, melyet a t. cikkíró ur nálam sokkal jobban ismer és a melyet még nehánynyal kiegészíthetnék, igazolja, hogy a zsidó felekezetű képviselők homokra építenének, ha hitsorsosaikban keresnék támaszukat.

Dixi. Szívesen fogadom a felvilágosítást; de jobb információ nyeréséig károsnak kell nyilvánítanom ama igazságtalan támadásokat, a melyek a Magyar Zsidó Szemle szeptemberi és októberi számaiban napvilágot láttak.

Veridicus.

II.

A «Zsidó képviselőink»-ről cikkírója csak a következő néhány zárészrevételre szorítkozik:

A Magyar-Zsidó Szemle polemiájának modorára talán inkább reáillik az, a mit szemünkre vet, hogy „hol ide, hol oda ugrál”. Első cikkében avval támadta meg a zsidó képviselőket, hogy a felekezet érdekében — magyarán mondva — nem tettek semmit. A midőn erre kimutattatott, hogy zsidó képviselőink mit tettek a felekezet érdekében, akkor azzal állt elő, hogy a főrendiházi kinevezéseknek nincs közük a felekezethez; hogy a tapolczai kérvény nem volt soha veszélyes a zsidóságra nézve s. hogy a zsidó gymnasium minden inkább, mint felekezeti ügy. Így aztán persze, hogy neki van igaza.

De, kérdezzük, nem nagyon kritikus időben adatott-e be a tapolczai kérvény? Ma a kedélyek már lecsillapodtak s a mozgalmas napok feledésbe mentek. De azért annak az érdeméből, ki akkor, midőn a szenvedély hullámai legmagasabbra csapdostak, bátran kiállott az ország színe előtt, bátran szembeszállt az áramlattal, cikkíró rövid memoriája nem vonhat le semmit.

A főrendiházi kinevezésekről sem lehet mondani, hogy a kinevezetteknek nincs közük a felekezethez. Igaz, hogy nem a zsidó egyház vagy felekezet hivatalos képviselői; de midőn a főrendiház a hitfőnököt elvetette s a képviselőház is hozzájárult ehhez, a kormány elnöke kijelentette, hogy a zsidók képviselétéről a főrendiházban más módon fog gondoskodni. Az erre közvetlenül kinevezett zsidó főrendiházi tagok, megengedem, érdemeikre való tekintetből nevezettek ki; de érdemeiken felül kétségtelenül még zsidó felekezettük is mérvadó volt.

Mi a kinevezések sikerét nem róvtuk fel a zsidó képviselők érdeméül: felesleges tehát ez ellen kikelni; de annak, ki közömbös dolognak jelentette ki: vajjon a képviselőházban ülnek-e zsidó képviselők vagy sem: nincs joga elszörnyűködni azon kérdésünk felett: vajjon az is közönyös-e előtte, hogy a főrendiházban nevezettek-e ki zsidók vagy sem?

A zsidó gymnasium, cikkíró szerint, nem felekezeti ügy s «érdemet lát abban, ha a zsidó képviselők e kérdést elringatni engedték». A M.-Zs. Sz. egyik szerkesztője: Bánóczy József ur s vele sokan, kik egy középiskola fontosságától és felekezeti horderejétől át voltak hatva, más nézetben voltak.

De az fáj leginkább cikkíró urnak, hogy a zsidó

képviselők nem nyújtottak be határozati javaslatot a felekezet törvényes befogadása iránt.

Az igaz, hogy ezt nem tették és igen bölcsen. Először is az antiszemitizmus fénykorában az idő erre nem volt alkalmas; másodsor pedig bizonyos, hogy maga a zsidóság egy része kérvényezett volna ellene, mint kérvényezett annak idején a kongresszusi határozatok ellen s kérvényezett a zsidó szeminarium kérdésében 1871-ben. Ha képviselőink előterjesztettek volna ily határozati javaslatot, azt csak a leszavaztatás veszélyének tették volna ki. Nem t cikkíró ur támadt volna-e először és méltán a képviselőkre, hogy könnyelműségük által, vagy talán szereplési viselkedésükből — hiszen a szegény zsidó képviselőktől kitelik mindez — engedtek a zsidó felekezet eme legvitállisabb kérdése felett pálcát törni? Hogy képviselőink mindaddig, míg reális garanciáik arra nézve nincsenek, hogy a recepció — mely a benne rejlő interkonfessionális momentumoknál fogva talán nem is oly egyszerű, mint azt cikkíró ur képzele — egyrészt az erre hivatott törvényhozási faktorok, másrészt magának a zsidó felekezet tulnyomó többségének kivánságával találkozik, a cikkíró ur által sürgetett határozati javaslatételére nem határozhatják el magokat: ez úgy politikai eszélyük és tapinratukról, mint felekezeti érdekeinknek jól felfogott képviselétéről tesz tanuságot. Mert az bizonyos, hogy ma sem a főrendiház, sem a zsidók egy része nem támogatnák a recepciót.

S végre még csak egy megjegyzést, melyet cikkíró ur szíves tudomásul vehet. Zsidó képviselőink, s ez szomorú, de való jelenség, felekezetbelieik támogatásában nem részesülnek oly mértékben, mint ezt nem a zsidó képviselők, de a zsidó felekezet érdekei megkövetelnék. S ki tudja, hogy közülök csak egy is országos képviselő lenne-e ma, ha hitfelekezetbelieik támogatására lettek volna utalva? Nem üres frázis-e tehát, ha cikkíró ur azt állítja, „hogy a zsidók a nyilvános téren működő hitrokonaiknak megbecsülhetetlen erkölcsi támaszt képeznek, elannyira, hogy e nélkül az ő sokszor nagyon is a középszerűség színvonalán maradó szereplősök azon jelentőséggel, melylyel most felruháztatik, soha sem birhatna?” Hogy a zsidó képviselők politikai szereplése középszerű-e vagy sem, azt nem a M.-Zs. Sz., hanem a választók vannak hivatva megítélni; annyi azonban kétségtelen, hogy azok a kivánságok, melyekkel cikkíró ur fel lép, igen is alkalmasak arra, hogy a zsidó képviselők saját reputációjuk és hitrokon támogatás nélkül nehezen kiküzdött pozíciójukat végképen tönkre ne tegyék, a nélkül, hogy a zsidó felekezet ügyeit csak egy szemernyivel is előbbrevinnék. Vakon a falnak csak a légy rohan; komoly férfiak a

körülményekkel számolnak s akcióba csak akkor lépnek, ha sikeres eredmény reménye kecsegteti őket. Sem a törvényhozói testület nem alkalmas hely, sem a zsidókérdés nem alkalmas tárgy az — experimentumokra.

Zsidó képviselőink teljesítették kötelességeiket a múltban, reméljük teljesíteni fogják a jövőben is; még akkor is, ha nagyobb «erkölcsi támogatásban és elismerésben» nem is fognának részesülni, mint a minőben őket a M.-Zs. Sz. mindjárt az ülészak elején támadásaiban részesíteni kegyes volt. Az erkölcsi támogatás «Hozott Isten»-je külömb!

III.

Pro domo.

A «M. Zs. Sz.» októberi füzetében megjelent új vádiratban gondoskodva van az »Egyenlőség«-ről, illetve ennek szerkesztőjéről is. Ha meggondolom, hogy a hatalmas panaszlevél 8 oldalra terjed: hálaérzet tölti el keblemet, hogy rám és az általam szerkesztett lapra mindössze jó másféloldalon keresztül ontja ki gazdag epéjét, míg a többiben a zsidó képviselők ellen folytatja hajszáját. Ez megfordítva is történhetett volna.

Jme, én meg akarom mutatni, hogy nem vagyok hálátlan és az egyes invektívákat, melyekkel a Szemle cikkirója velem szemben él, nem viszonozom. Ezzel a tartózkodással — őszintén szólva — nem annyira neki, mint magamnak tartozom.

A »Szelid polemiák« és a »Zsidó képviselőinkről« című, a tisztességes polemia legszigorubb korlátai közt maradt, valóban jeles két vezércikk, (az »Egyenlőség« 37. és 38. számában), mely a M. Zs. Szemle szeptemberi füzete egyik fulminans cikkében foglalt, a zsidó képviselők ellen intézett támadást méltatja: ama cikk megíróját iszonyatos haragra lobbanthatta; mert hogy hideg fővel esett volna így egyik következtetlenségből a másikba, azt a különben ügyes tollu cikkiróról feltenni nem tudom.

Magával a cikk meritumával a fentebbiekben az enyémnél hivatottabb tollak foglalkoznak; én itt a cikknek csak személyes oldalát, illetve lapom és ellenem történt kifakadásait szándékszem a kellő világításba helyezni.

A többször említett októberi cikk ugyanis tulajdonképpen két részből áll. Cikkiró az egyikben polemizál az »Egyenlőség« cikkiróival, a másikban gorombáskodik az »Egyenlőség« szerkesztőjével. Vagy talán a polemiához tartozik az is, hogy: „mindenütt elárulja, hogy csak jó voltára és egyébre nem gondol már t. i. az »Egyenlőség« szerkesztője; hogy: „lehet okos, de nem bátor, lehet agyafurt, de nem nyílt ellenség“?

Nem követem el magam ellen azt a sértést, hogy ilyen váddal szemben magamat igazolni meg is kísérek. Mindössze annyit vagyok bátor kérdezni a Szemle cikk-

írójától: Vajjon milyen itéletet mondana Veridicusról, ha (a mire ez természetesen nem képes) a M. Zs. Szemle szerkesztője fejéhez hasonló 24 fontos nevetlenségeket dobálna, a miért az ő támadó cikkének lapjában helyt adott?

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy én egyebet nem tettem, mint hogy a nevezett két cikknek lapomban helyt adtam. A két cikkel, tekintve, hogy védelmet tartalmaztak igaztalan támadás ellen és tekintve maguknak a cikkeknek magas szellemi niveauját, magamat szívesen azonosítottam; de én, midőn a fentebbi kérdést a Szemle cikkirójához intézem, az ő álláspontjára helyezkedem; hisz ő engemet nem azonosít magukkal a cikkekkel, mint tették ezt az »Egyenlőség« cikkirói akkor, midőn a Szemle támadását a Szemlével azonosították; ő az »Egyenlőség« cikkiróit elválasztja az »Egyenlőség«-től és velük külön polemizál; de hát akkor én nem követtem el más bünt, minthogy a cikkeket lapomban közöltem. Ezzel érdemelttem volna ki cikkiró sértetéseit?

Azonban cikkiró vádját mindjárt bizonyítja is, midőn nagy felfedezésként megsugja Veridicusként és — mint ő írja — saját külön legkimagaslóbb alakomnak *) hogy „az Egyenlőség f. é. 5. számában dr. Sturm Albert, jeles írónk tollából egy vezércikket hozott, melynek bevezetése következőképen hangzik: „Tiz álló napig gyaláztak, becsméreltek bennünket; tiz álló napig a legnemtelenebb támadásoknak voltunk kitéve; tiz álló napig az eszmék harcában tilos fegyverekkel éltek velünk szemben, s méregbe mártott nyilakat repítettek a hazai zsidóság felé. És mi némán, szótlánul tűrtük mindezt. A zsidófelekezeti képviselők közül egyetlen egy sem emelte fel szavát, hogy a hitfeleire szórt rágalmakat büszke önérzettel utasítsa vissza; egyetlen egy sem akadt, ki visszautasította volna azt a méltatlan bánásmódot melyben az antiszemita had hazánk annyi meg annyi ezer polgárát részesíté.““

Ez az tehát: dr. Sturm Albertnek az »Egyenlőség«-ben megjelent szép cikke az, mely a Szemle cikkiróját feljogosítja arra, hogy rólam elmondja, miszerint mindenütt csak saját jóvoltomra és nem egyébre gondolok; mert hisz ha nem így volna, hogy tehettem volna közzé dr. Sturm Albert cikke után a most inkriminált két cikket. Ezen és semmi más on alapszik cikkiró vádja.

Ez a bizonyítás a következő, gyermekkoromban olvasott rabbinkus történeteskét juttatja eszembe:

Zingid és Mangid egyszer azon vesztek össze, hogy a hallgatás, vagy a beszéd a helyesebb-e. Mily sok szép dolog nem jönne létre, ha a hallgatás elvének hódol-

*) Gunyját ép oly rossz helyen alkalmazza, mint epéjét. Az a férfi, kit a magyar zsidóság egyik legkimagaslóbb alakjának neveztem, és a kitől a »Zsidó képviselőinkről« című cikk származik, legalább is olyan kimagasló, hogy még a Szemle cikkirója is csak respektussal tartozik róla beszélni.

nánk, — szolt Zingid, — de mennyi gonosz és alávalóságtól lennének megkímélve, ha beszéd helyett hallgatásra tudnók magunkat elhatározni, — szolt mély meggyözdéssel Mangid. — A pletyka nem mérgezné meg a barátságot, a rágalom nem bontana szét annyi szép viszonyt, az árulás nem ásná alá a haza jövőjét; mennyi keserűség, bánatom — — — és Mangid tovább folytatta volna bizonyítását, ha Zingid izgatottan közbe nem vág: Hogyan, — szolt mérgesen, — te ékesszólással bizonyítsz a hallgatás mellett?!

Mivel is vádol a Szemle cikkírója? — azzal, hogy mindenütt csak jóvoltomra gondolok; mert hisz a hatalmasok mellett foglaltam állást, a zsidó képviselőket védelmező cikkeket közzétettem. És mivel bizonyítja ezt? — azzal, hogy dr. Sturm Albert cikkét is közzétettem, melyben a zsidó képviselők erősen meg vannak támadva. — »Mangid, te ékesszólással bizonyítsz a hallgatás mellett?!«

Látja, kedves cikkíró ur, nem úgy van az, a hogy kegyed mondja. Szívesen közöltem dr. Sturm Albert cikkét, mert abban az egy esetben magam is helytelenítettem zsidó képviselőink passivitását; de örömmel adtam helyet a Szemle ellen védekező cikkeknél is; mert — de hogy állok azon, az ön által kifejtett állásponton, hogy reánk nézve egészen közönyös: van-e a képviselőházban egynehány zsidó hitű egyén vagy sem! Elhiheti ön, hogy ez az egyedüli helyes álláspont.

És most még egy szót. Ha ön akarta volna, talált volna életében akárhány pontot, mely sok másról, csak arról nem bizonyít, hogy csak saját jóvoltomra és egyéb nem gondolok; talált volna pontot, melynél fogva igényt tarthatok talán a „bátor és nyílt ellenfél“ nevezetre is — persze nem mint önnek ellensége, mi nem voltam soha; még kevésbé, mint a Szemlének ellensége; — de igenis, mint ellensége azoknak, kik ellen ön is küzdött, mint védője azon igazságos ügynek, melyért ön is lelkesedik: mondom, ön az ellenkezőjét tudja annak, mit rólam állított, csak azért — legyünk őszinték — mert bosszantotta önt, hogy az »Egyenlőség« cikkírói, dacára annak, hogy önnek neve ott volt a Szemle cikke alatt, nem az ön nevét, hanem csak a Szemléét említették. Bevallom, hogy nekem, ismerve önnek határtalan hiuságát, önistenítését, nekem, mint szerkesztőnek kellett volna megjegyeznem, hogy a cikket, melylyel oly két kiváló férfiú polemizál, ön írta. De hát nem tettem, nem tudom magam sem miért nem; lehet, hogy hibáztam ezzel; de sokkal nagyobb hiba ám, sértett hiuságból igaztalanul és jobb tudomásunk ellenére bárkit megtámadni. Őrizzen meg az ég attól, hogy ez a szokás, ez a hang köztünk meghonosodjék.

Az „Egyenlőség“ szerkesztője.

Zsidó gyarmatok.

IX.

Peszach Tikvoh lakosai tehát, kik azelőtt iparosok, kereskedők, házalók, közvetítők, papok, kántorok, tanítók, saktérek és tudja Isten még mi minden foglalkozásuak voltak: nemes csak munkás és ügyes földmivelőkké, hanem bátor férfiakká is váltak, kik készek és képesek hajlékaikat erős karral minden erőszakos támadás ellen megvédeni.

Szombaton reggel a Chov've Zion szövetkezet által épített csinos zsinagógában végeztem reggeli imámat, hol az askanazok ritusa az uralkodó. Templom után többen elkisértek vöm lakására, hol nem csekély meglepetésemre ott találtam a fél kolónia asszonyát és gyermekét, kalácscsal, étellel és edényeikkel. Kisérőim felvilágosítottak, hogy a kolónisták, hogy a szombatot vig társalgás és ének közt együtt tölthessék, összehordják szombati ételeiket két vagy több helyre; az udvaron mindig van egynehány hordó és deszka, és a hosszú asztal hamar kész. Ma, minthogy Hausdorfnak vendége van, ő nála gyűlnek össze. Az összetartás és a testvéri viszony e szép jele mélyen meghatott. »Egész héten — szolt vöm — ugyis csak perczekre találkozunk a zsinagógában. A nappalt mindig egyik mezőn tölti munkával, hát legalább szombaton együtt akarunk mulatni; már pedig, ha mindegyik család lakásán költené el ebédét, ismét nem találkoznánk a zsinagógán kívül.« (A jámbor zsidónál a szombati ebéd elhuzódik jó mélyen a délutánba.)

Az ebéd beszélgetés, hitbeli dolgok fejtegetése és vallásos énekek (z'mirosz) közt jó három óra hosszáig eltartott, mig nem a már említett Frumkin ur (l. az Egyenlőség 37. számát) érettünk elküldött. Nála ugyanis ép azon a szombaton szép ünnepet ültek: a tanítványjaival e napon fejezte be a két évig tanulmányozott K'szubosz mászicháját. (A talmud egyik legnezebb traktatusát).

Frumkin ur, a mindenki által tisztelt férfiú, vezetője Peszach Tikvoh és J'hud egyesített iskolájának, melyet egy hamburgi nemes jótevő, az ismert Lachmann ur egyedül tart fenn és a mely hivatva van a két kolónia jövőbeli polgárait nevelni. Ez iskolának határozottan fontos missiója van. A mostani birtokosok közül egyetlen egy sem született azon a földön és kettő-három kivételével földmiveléssel soh' sem foglalkoztak. Összesereglettek a világ minden részéről, és eddigi működésük alig több kisérletnél; mert saját lábukon meg nem állhat-

nak és ha kívülről nem támogatnák, a kolónia menthetlenül megszűnnék létezni. Másképen áll a dolog a fiatal generációval. Ezek, vagy mint gyermekek származtak ide, vagy itt születtek. Ez a föld hazájuk, és e föld megmunkáltatásához, melylyel apáik is foglalkoznak, zsenge korrúktól fogva hozzászoktatnak; ezek ugyszólván, született parasztok lesznek és tulajdonképeni első polgárai, első törzselem lesznek e gyarmatoknak. Korántsem közönyös tehát, hogy e gyermekek mit tanulnak és milyen szellemben neveltetnek.

Az ünnepélynél alkalmam volt meggyőződni, hogy az iskola vezetése jó kezekben van letéve. A gyermekek együtt voltak mind, egészséges szín és erős testalkotásuk; a megtanult talmudi tételeket könyv nélkül tudták; de helyesen tudtak megfelelni a természet- és földrajzból, az arabs nyelvből és a szentföld történetéből is. A spanyol zsidók gyermekei folyékonyan beszélnek héberül, a pentateucht majdnem mindnyájan tudták eredeti szövegében és a felsőbb osztályok a prófétákból, Hióbból és a zsoltárokból könyv nélkül tudtak több helyet elmondani. Frumkin ur ezeken kívül egy egészen új tantárgyat hozott be iskolájába, mely engemet nagyon megörvendeztetett és a mely mutatja, mennyire tervszerűen és bölcsen vezeti iskoláját. Összeszedte ugyanis a bibliában, talmudban és egyéb rabbinikus könyvekben mindazon helyeket, melyek a szentföld megmunkáltatására vonatkoznak (és ez valóban nem könnyű munka volt) szabályokba szedte és tanítja. A gyermek így már az iskolában megismerkedik a földdel, melyet megmunkálni hivatva lesz, megismerkedik annak jellegével és sajátjaival.

Az iskolában késő estig maradtunk és a mááriv imát is ott végeztük. Valamivel később trombitaszót hallottam, és én — eszembe jutván az előtte való este tapasztaltak, — hirtelenében azt hittem, hogy a kolónia megvédelmezésére szólítanak bennünket; vöm azonban megnyugtattott; az a trombitászó szólt, mely véres csatába hív, egészen másképen hangzik; most a kolónia összes férfi lakossága gyűlésre lesz összehívva a templom előcsarnokába.

A meghívásnak szívesen engedve, a megtartandó gyűlésre én is elmentem és nagy kíváncsian lestem eme legújabb zsidó törvénykezés megkezdését.

Közli *Szabolcsi Miksa.*

(Folytatása következik.)

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Írta: *Strausz Adolf.*

(8. Folytatás)

Saloniki előtt.

Különösen érdekes volt annak megfigyelése, mily nagy szolgálatokat tesz a tenger dagálya ennek a gyönyörű fekvésű, érdekes keleti városnak, mely azonban ép oly tisztátlan és piszkos, mint a többi keleti város. Saloniki lakossága a tenger partjára hordja ki a szemetet és a piszkot és a mit ott egész nap leraknak, azt este lemossa a dagály és reggelre a part oly tiszta, mintha egész éjjel dolgoztak volna munkások és seprőgépek.

Mily szép látvány az, midőn az ember látja a dagály megérkezését: egyre jobban dagadnak és duzzadnak a hullámok, egész a partig nyomulnak előre, a víz magasra felcsap, visszaverődik a partról; de csakhamar újabb és nagyobb hullámok hömpölyögnek előre, fehérén habzó széleikkel, tájtékozva rohannak neki a partnak zúgva, sisteregve csapkodják a köveket és mire a tenger ismét nyugodt lesz, a part tiszta, a dagály lemosott róla minden szennyet.

Különben napközben is volt kis szórakozás; mert nem mulhatott el egy nap is a nélkül, hogy vagy háromszor ne szólaltak volna meg a város különböző részén az ágyuk. Az igaz, szörnyű sokat ágyuztak a jó törökök Salonikiben. Első nap azért, mert új pasa érkezett, s mikor a szultán kinevezési okmányát olvasta fel az egybegyűlt magasabb rangú tisztviselők előtt, illő, hogy az ünnepélyesség emelésére megszólaljanak az ágyuk. A többi napokon pedig azért ágyuztak reggel, délben, este; mert beérkezett a kurban bajrám ünnepe. Minden ágyuzás több perczet vett igénybe. Először ott szólaltak meg a város fölötti magas fellegrvárban; azután válaszoltak reá a vártorony és a nagy kaszárnya közötti magaslatokon; végül ott bömböltek, a vasuti indóház közelében.

A kurban bajrám különben még egyebekben is jelentkezett. Mihelyt bealkonyodott, kigyuladt a sok apró lámpa a minarettek tetején kétszeres háromszoros tüzes koszorut képezve azok körül. Milyen ritka szép látványt nyujtott a tenger felől! A templomok körül óriási zsvajjal, mely hozzánk is eljutott, mindenféle tarka tűzijátékokat rendeztek. Ezt a mulatságot a jó salonikiak szomszédaiktól a görögöktől tanulták el. A keleti városok rendes körülmények között igen csendesek. A kurban bajrám e tekintetben kivételt képez; mert ilyenkor az éjjelt töltik nagy vigságban. Most, hogy nem zavarta semmi belső viszály a jó szaloniakat, hát tőlük telhetőleg nagy mulatságokat csaptak. Volt lárma, zengő zene, tűzijáték, kivilágítás, puskaropogás mindenfelül quantum satis. Mindezt a setét éjszakában tenger felül

megfigyelni olyan különösen szép, álomszerű volt. Ott ültem a hajófedélzeten, a tenger majd sötétkék, majd szürke hullámaint csapkodta a hajó oldalaihoz, s kiegészítette azt a másik zajt, mi a városból hozzánk eljutott, mely felé a kellemes, hűvös szellőben órák hosszában révedezett tekintetem.

Ha ma visszagondolok ezen estékre, úgy tűnnek fel lelkemben, mint a legszebb keleti álom, mely egész varázserejével tölt el újból, mindig szebben, szebben.

De hát semmi nincs oly hosszú, aminek vége ne lenne. A mi vesztegzárunk ideje lejárt. Ismét eljött a méltóságos hekim basa, a már ismert környezettel. Ezuttal azonban nem beszélt velünk, óvatosan kellő távolságból, hanem egyenest feljött hajónkra. Azt hittük, most már pusztulhatunk a hajóról.

De nem oda Buda. A hekim basa az ő paragrafusait lelkiismeretesen és hiven kívánta teljesíteni. Egész komolyan utasítá a kapitányt, állítaná össze a hajóján levő összes élőket egy csoportba, gyűljenek össze a fedélzeten, majd megvizsgálja egészségeseke-e, vagy betegek.

Na, de ezt a rendeletet, legalább az expeditio tagjait illetőleg, nem nagyon lelkiismeretesen hajtottá végre a hekim basa, különben volt erre alapos oka a becsületes tudósnak. Meghittuk pompás reggelire, azután meg nyomtunk a markába egy aranyat emlékül. Mind a két dolgot nagyon szívesen fogadta a basa. Ennek a körülménynek üdvös hatása abban állott, hogy minket meg nem vizsgált, hanem ezer hajlongás között bucsuzván tőlünk el, kellemes szórakozást kívánt Saloniki városában.

A min kezdenem kellett volna, csak most térhetek arra. Az olvasó talán azt hiszi, hogy Saloniki városa ismertetésén kellett volna kezdenem. Nem; még egy darab tyrust kell megbámulni, mielőtt Saloniki városába juthat az ember. Ki nem hallotta hírét a stambuli Kaikdzi czéhnek, ki ne halotta volna hírét ama huszonötezer kaiknak, melyek a Bosporus hosszában czirkálnak, csodás, bűvös hatást gyakorolva minden szemlélőre?

(Folyt. köv.)

Irodalom.

Exodus vagyis Mózes második könyve, masszoretikus szöveggel. Magyarra fordította és nyelvtani és tárgyi magyarázatokkal ellátta Deutsch Henrik az orsz. izr. tanítóképezde igazgatója és az országos rabbi-képző intézet rendkívüli tanára. Budapest 1887. A szerző tulajdona. Ára 1 frt. Kapható: Andrassy-út 64. sz. alatt a szerzőnél.

„Valóban nem értem, hogy lelkiismeretes módon miképp menthetik fel magukat a törvény alól azok,

kik Jákob házában születtek. Elmélkedünk szabad a törvényekről; itt-ott, hol a törvényhozó megokolása hiányzik; vizsgálhatjuk a törvény szellemét és sejthetjük az okot, mely talán időtől, helytől, körülményektől függött, mely talán idővel, helylyel és körülményekkel megváltoztathat — ha a legfőbb törvényhozónak tetszeni fog, hogy ebbeli akaratát velünk tudatja, tudatja pedig velünk oly fenhangon, oly nyilvánosan minden kétség és kétértelműség kizárásával mint mikor a törvényt adta. Mig ez nem történik, mig hivatalos felszabadítás a törvény alól nincsen: addig okoskodásunk nem menthet fel a törvény iránt való szigorú engedelmisségtől, melylyel annak tartozunk, és az Isten iránti tisztelet határt von a spekuláció és végrehajtás közt, melyet lelkiismeretes embernek áthágni nem szabad.“

A múlt évben ünnepelték azon férfi halálának századik évfordulóját a ki „Jeruzsálem“ czimű művében e szavakat írta. A száz év alatt sok megváltozott, sok új eszme, világnézet küzdött az uralomért — de újabb kinyilatkoztatás csak nem jön, és így mi, Mózes tanainak hívei, ha tisztességes, lelkiismeretes emberek akarunk lenni és maradni: csak úgy vagyunk kötelesek Mózes törvényeit megtartani, a mint azokat őseink száz vagy ezer év előtt megtartották.

Bizonyosan így gondolkodott a fentebbi mű szerzője is, midőn a fordításnál és magyarázatnál szigorúan ragaszkodott az ősektől öröklött hagyományokhoz és rendeletekhez.

Zsidók számára zsidó szellemben kellett a művet írni fordítani és magyarázni — más szellemben irt bibliafordítás még a magyar könyvpiacra is nagy számban van képviselve. A zsidó számára nem tartalmaz a Szentírás naivságokat, sem rég letűnt idők ábrándos képzelgéseit. A zsidók szemében kell, hogy a Szentírás az Isten élő szava legyen, mely a nagy tudóshoz úgy szól, mint a kis tanulóhoz. Üdvözljük szerzőt, hogy nem engedte magát az elmúlt évtizedekben a biblia kutatás terén is felmerült számos új rendszer és nézet által a hagyomány utjáról letereltetni: az iskola és templom számára rendezte művét sajtó alá, ott pedig a hamisítatlan zsidóságnak kell virágoznia.

Mielőtt azonban szerzőnek e szempontból kifejtett üdvös munkásságáról behatóan írunk, ismerjük meg először is, mi akadályokat kellett szerzőnek leküzdenie, hogy oly remek művet adhasson a magyar zsidók kezébe, a minő jelen műve. Csak lelkiismeretlen, arrogans ember szólhat a bibliafordításról, ha a héber szöveget nem ismeri. Tudni kell, hogy a héber nyelv csak két időt fejezhet ki tisztán; hogy a kötőszók nagyon ritkák; hogy az igének szenvedő alakja lépten-nyomon kísért; hogy hol szóhiány, hol szó-többség vigyorog a fordítóra; hogy poesis és prósa között sem határ, sőt ismertető jel sincsen; hogy a szófűzés, mint minden régi nyelvben, kuszált; hogy a bibliának sajtószerű nyelvezete van, melyet a fordítóknak visszatükröztetni kell, a nélkül, hogy az élő nép nyelvére kacsingathatna; hogy a héber szavak helyesírását a magyarban megteremteni kellett. Ha csupán ezekre lett volna tekintettel és utat tört magának mindezen akadályokon át: akkor is méltán megérdemelné hálás elismerésünket és buzgó támogatásunkat. De jelen mű szerzője mind ezt is megtette, leküzdötte az akadályokat.

Össze olvastam, hogy csupán a waw (ו) for-

ditására im ezen kötőszókat használja: és, meg, pedig, tehát, de, azonban, mégis, hogy, hogyha. Ott, hol a kétszer egymásután „és“ kötőszóval fordította „w a w“-ot, ott mulhatlan szükséges volt, az összefüggés, a törvény ezt így követelte.

Használja a folyamatos jelen, a befejezett jelen, a folyamatos múlt, a befejezett múlt és a jövő időt komoly tádóshoz méltó következetességgel; a mit pedig a héber nyelv érdekében úgy a fordításban, valamint a magyarázatban tett, az kétségkívül a magyar irodalom maradandó kincse lesz.

Mindezek azonban csak díszítmények azokhoz képest, amiket:

- a) paedagogiai és didaktikai
- b) theologiai,
- c) vallásbölcseleti és

d) tudományos fejtegetéseiben, magyarázataiban és jegyzeteiben élénk tár, a mire persze az Exodus nagyon is bő anyagot tartalmaz. Mert Mózes ezen könyvében találkozunk először azon közleményekkel, melyeket mi természetfölötti dolgoknak; csudák-nak tartunk. Itt van őseink Miczrajimban való sanyargatásuk és onnan való megszabadulásuk története, a Szinai hegyen történt kinyilatkoztatás; ebben vannak állami és társadalmi alaptörvények; a frigysátor elkészítése; az aranyborjú története a papi ruhák készítése; szóval a Pentateuchnak kétségkívül ez a II. a legfontosabb és legérdekesebb is.

Nézzük meg csak úgy nagyjában, általánosságban mit tett a szerző paedagogiai és didaktikai szempontból?

Mindenekelőtt ki kell emelnünk, hogy egyetlen egy hely, szó vagy betű, mely valamiképp megakasztaná a tanulmányozó gondolatmenetét nem maradt magyarázat nélkül.

Minden magyarázat szabatos és világos. Szerzőt nem talál fel tiztéle véleményt, hogy aztán a tanulmányozóra bizza: válogass közülök; hanem egész határozottsággal (egyetlen helyet [Ex. 4, 25.] találtam, hol szerző c szép szabálytól eltér) mondja el, a mit erre nézve a héber nyelv geniusza és a talmud megszabnak. Igaza van! Kétséges dolgokat, meg nem állapított mondásokat nem szabad a tanuló ifjuság elé rakni. Elég alkalmat adnak a határozottak is a gondolkodásra és kutatásra.

Ben-Juda.

(Folyt. köv.)

M. Zs. K. E.

— Saját tudósítónktól. —

A „Magyar Zsidó Közművelődési Egylet“ nagy bizottsága t. hó 7-én a Paris szállóban gyűlést tartott, melyen Berényi Sándor elnökölt. A gyűlésnek fontos tárgyai lévén, a tagok a szokottnál nagyobb számban jelentek meg. A gyűlés első pontja a szűndeji központi bizottság beszámolója volt, melyet annak négy hónapig volt, érdemeket szerzett elnöke, Strasser Gusztáv terjesztett elő, s a mely tudomásul vétetvén — bizottság elnöke számára jegyzőkönyvi köszönetet eredményezett. Ezután az előre megállapított tárgysortól eltérően, de a többség beleegyezésével azon indítványt foganatosítottak nyomban, mely szerint a nagy bizottság azon tagjai, kik az eszme érdekében lépést sem tettek, de sőt a gyűlések egyikén sem voltak jelen,

mit a jelen voltak közül bármelyik tag egy szóval is bizonyíthatott volna — a bizottság tagjainak névsorából kitöröltettek.

Ennek végeztével, szintén a tárgysortól eltérően Grauer Vilmos indítványa folytán a nagybizottság, mely kitörlés után is 50 bejegyzett tagból állott, zárt gyűlésben egy-egy tag indítványára és többek hozzájárulására 18 új taggal egészítette ki magát, s elkövette azt a furcsaságot, hogy az új tagoknak, a kik közül többen mint vendégek jelen voltak a nyílt gyűlésen, a nyomban megajándékozó tisztviselő-választásra már megadta a szavazati jogot.

A kézügyben volt új bizottsági tagokat erre behívták és a gyűlés, újra felvévén nyílt jellegét, kitöröltött szavazó c z é d u l á k k al megejtették a titkos szavazást (!), melynek értelmében elnökké 16 szóval Vajda Emil a Strasser Gusztávra esett 15 szó ellenében, alelnökké Berényi Sándor 24 és Feleki Sándor 17 szóval, titkárrá Kármán Zoltán 17, pénztárossá Mezei Pál, II. jegyzővé Kahán Lajos és ellenőrré Wirtschafter Mór választott meg. Első jegyző, Révész Dezső megerősített állásában.

E szavazást azonban mi nem tarthatjuk érvényesnek. Nem mert a szavazás érvényességéhez még azon esetben is, ha alapszabályokra támaszkodni nem lehet — a szokásjog alapján a szavazattal bíró tagok két harmada, vagy legalább is fele szükséges. Már pedig a nagy bizottságnak, mely tisztviselőket választotta meg 68 szavazattal bíró tagja van, kik közül a gyűlésen mindössze 33-an, tehát a felénél is kisebb számban voltak jelen s ezek közt is volt, ki nem szavazott. Aztán meg, ha nem tévedünk — a volt tisztviselői kart is nem a bizottsági tagok, hanem a nagy gyűlés választotta s ezt a jogát, ha jól emlékszünk, nem is ruházta rá a nagy bizottságra.

Gyöngyszemek a talmudból.

Nézd ez épülő palotát; most különféle apró kerítések veszik körül, melyek védelmére szolgálnak; épüljön fel csak a hatalmas palota és ne legyen szüksége többé az apró védőkre, meglátod, hogy eltűnnek nyomtalanul. Vigyázz hát, ha nagyokkal van dolgod, megtűrnék, sőt hizelegnek is, míg szükségük van rád; de eldobnak, mi-helyt nélkülözhetnek.

*

Ajtó, mely előtted még nem nyílt meg, sokkal könnyebben nyílik meg előtted, mint az az ajtó, mely előtted már egyszer nyitva állott, de bezáródott utánad.

*

Vannak emberek, kik azt hiszik, hogy saját magukról jobbat nem mondhatnak, mint mikor embertársaikat gyalázzák.

*

Leszállt a nap, áldozatod idejét multa.

*

Ha pénzedet kicserélted áruért: neked a pénzed, társadnak pedig az áruja csökkent. Nem úgy a tudomány: Ha társaddal közölted ismereteidet és társad az övét teveled, teneked megmarad a mibirtál, sőt még alaposabban bírod mint előbb, de tied társadnak is meretei is; és társad is tovább bírja előbbi tudását. a tied nyert is merettel együtt.

*

Ne az elveszett nemes követ sajnáld: az nemes köv marad, akár hova jutott; de sajnálatra méltó, ki a nemes követ elveszítette.

*

Sok ember annyiban sérthetetlen, amennyiben nem lehet őket megsérteni.

Az „Egyenlőség“ tárczája.

A kiátkozott.

[Folytatás.]

Mintha villám csapott volna közéjük, úgy ugrott talpra Baruch egész családja:

— Sem segéd! Sem vőlegény! Örökké koldus! Még mindig hitünknek megtagadója!

— Eh, hallgassatok! — kiáltott atyjuk. — Majd beszélék én a fejével! — Aztán Baruch elé állt:

— Te tehát nem békültél meg a rabbival? Hát te nem engedted? Hát te, Baruch, nem fordultál vissza az igaz útra?

— Apám, szívesen tettem volna, ha lehet. Nagy dolgot kívántatek tőlem.

— Mit tartasz te „nagy dolog“-nak, nem tudom. De azt tudom, hogy atyád fejét a helyett, hogy gondtól és gyalázattól megmentetted volna, háromszorosan terhelted meg ezekkel. Hol vannak reményeim, hova tűntek legkedvesebb vágyaim? A helyett, hogy ujjal mutatnának rám: lásd, ez a leghiresebb rabbi fia. kinek neve áldott legyen — ahelyett ujjal fognak rám mutatni: lásd ez az istentagadó atyja, ki átkozott legyen magzatával együtt! Nos, rajta, eredj, mint vallásodtól, válj meg atyádtól is. Mint megtagadtál egy beléd szerelmes leányt, kinek irántad való szerelme volt mindene: tagadd meg anyádat, tagadd meg testvéreidet, kik beléd vetették minden reményüket. Eredj, eredj, menj azok közé, kik megtagadják istenünk! Éld napjaidat köztük, egyedül, barát, hitves, gyermek nélkül és — halálod óráján jussak eszedbe! — Itt, az én házamban nincs helye a bűnnek. Elég baj nekem — hogy Isten bűnül ne vegye — anyád, testvéreid, magam.

E szavak után a mellékszobába sietett. Baruchra dühös tekintetet vetvén, testvérei is követték. Csak anyja maradt még darabig a szobában és sirt keservesen:

— Ó Baruch, Baruch!

Aztán szeme elé tartotta a kezét, hogy a könyveit eltakarja, és ő is a többi után ment. Baruch követni akarta; de az visszaintette egyik kezével és eltűnt.

Baruch a szoba közepén állt, egyik keze öklöbe szorítva szívére nyugodott. A fájdalom, mely melléből látszott felfakadni, gyorsan elrepült arcza érczéről; öklét egyre hevesebben szorította szívére. Aztán mélyen fellélekzett, elhagyta helyét, köpenyt vetett magára, kis könyvtára elé állt, egyetlen negyedrést kötetet vett magához, melyre aranynyal volt metszve; Cartesius, többi könyvére még egy megvetőnek látszó tekintetet vetett, még egyszer körülnézett a szobában és halkán mondá: Isten veletek Penateseim! — Eltávozott.

(Vége köv.)

H i r e k.

Zsidó képviselők az országház állandó bizottságai-ban. Chorin Ferencz dr. a mentelmi bizottság elnöke s az igazságügyi bizottság tagja; Erényi Ullmann Sándor dr. az állandó igazoló bizottság előadója s a mentelmi bizottság tagja; Wahrmann Mór a közgazdasági bizottság előadója s a mentelmi bizottság tagja; Jellinek Arthur dr. a III. bíráló bizottság jegyzője és Neményi Ambrus a közlekedésügyi és könyvtári bizottságok tagja. Érdekes, hogy 5 zsidó felekezeti képviselőnk tagja az állandó bizottságoknak, melyekbe pedig a legmunkásabb és számba leginkább vehető tagok kerülnek, — még érdekesebb ez akkor, mikor közülök négy két bizottság tagja is, három meg a bizottságokban is bizalmi állással bír — és mikor ezek mellett még az is kitűnik, hogy a zsidó felekezeti képviselők az állandó bizottságokban aránylag nagyobb számban vannak képviselve, — mint a többi felekezethez tartozók.

Währmann Mór a szabadelvű párt — az ő felségéhez küldendő feliratot előkészítő bizottság tagjává választotta.

Rossz élcz. Figyelmeztetve lettünk egyik fővárosi képes napilap e hó 3-án megjelent közleményére, melyben el van beszélve és mint „igaz történet“ feltüntetve: az országos rabbiképző intézet egyik „legtehetségesebb növendéke“ mint mulatta végig „legszigorubb tanára“ tarsaságában a jom kipur délutánt a budai „Kék Medvéhez“ nevezett korcsmában. A közlemény elregéli, hogy a kandidátus részszegségében elmondta a dolgot társainak, miáltal az ügy a „magasabb forum“ elé került, hol a tanár konokul tagadott és a kandidátus ellen később rágalmazási pört is indított. — A ki a rabbiszemináriumot és annak szellemét ismeri, tudja, mit tartson erről az „igaz történet“-ről, mint-hogy azonban a közlemény utóbb említett tényeket is elmesél, kérdést intéztünk a szeminárium igazgatóságához, a hol megtudtuk, mit különben ugyis tudtunk, hogy az említett lap „igaz története“ kezdettől végig merő koholmány. Hogy az intézet méltóságán alulinak tartja, az említett közleményt megczáfolni, azt nagyon helyesen teszi, de mi nem tehetjük, hogy megbotráncolásunknak ne adjunk kifejezést a journalisztika ama bűnös elfajulása fölött, mely igyekszik minden áron — még az olyan intézmény, minő a rabbiseminárium aláásása árán is — közönségének „senzatiós-t“ nyújtani, vagy nevetőket fogni.

„**En nem várok**“ ezt válaszolta Komjáthy Béla Rácz Gézának, ki úgy nyilatkozott, hogy: vár mig Komjáthy a czeglédi mandátumot elfogadja s azután becsutelen embernek fogja tartani. — Csakhogy Komjáthy, ki ezt a nyilatkozatot Győrben olvasta, azt mondta, hogy biz' ő nem vár ítéletével Rácz Géza urral szemben! Ennek aztán az lett az eredménye, hogy a kibukott Rácz ur elküldte segédeit Komjáthyhoz. — Egy füst alatt elmondjuk azt is, hogy az a monstre-deputáció, melyről azt rebesgette a fáma még a lapokban is, hogy 843 választóból került volna ki, bizony — mint most sül ki — Verhovai dicsőségére alig kétszáz olyan embert hozott el, a kik szavazhattak volna Komjáthyra is, ha nem Verhovai gondolkoznék helyettük.

— **Az egyetemről.** A tudomány- és műegyetemi olvasókör bizottsága olyan kérdést tárgyalt a minap, melyet, ha egyáltalában tudomást venne róla a »Függetlenség«, aligha szedetne cicero-betűkkel. A hirlapokra való

előfizetési kérdésénél ugyanis báró Jeszenszky Béla bizottsági tag (a joghallgatókat segítő egyesület elnöke) azt indítványozta, hogy tekintettel a Függetlenség nem eléggé kárhóztatható irányára és arra, hogy más lapoknak több példányban való járátása igen kívánatos volna, az olvasókör a Függetlenségre többé ne fizessen elő. A bizottság több tagja — összesen 26-an voltak jelen, köztük csupán 2 zsidó — melegen pártolta a nemes báró indítványát, s azok is, a kik elleneztek, leginkább azt hozták föl véleményük megokolásául, hogy nevezett lapot az olvasóköri tagok egy része iránt való méltányosságból és szabadelvűségből kell járattatni. Így szólott többek között ama 3 bizottsági tag egyike, a ki — úgy látszik — nem akarta önmagát és hitsorsosait egy mindennap megjelenő élcslap élvezetétől megfosztani, amennyiben tudva levő, hogy a Függetlenséget leginkább a zsidók olvassák, kíváncsiak lévén a fürmedvényekre, melyekben 8 perczentes Catójuk dühe tájékozik. A névszerinti szavazás alkalmával 13-án (köztük 2 zsidó) a Jeszenszky báró indítványa mellett, és 14-én (köztük 1 zsidó) ellene szavaztak. Denique ismét csak zsidó mentette meg a Függetlenség »becsületét« (?), — mert különben a szavazatok egyenlően álltak volna és az olvasókör derék elnöke, Csomasz Béla bizonyára a Függetlenség ellen szavazt volna —, ismét egy zsidó ugyanazon zsidók közül, a kik e szennyraport hirdetésekkel föntartják, a kik az enfőszerkesztőnek és czinkostársainak butort adtak hitelbe, hogy legyen asztal, melyen vad ezikkeiket megírják s legyen ágyuk, melyben erőt meritenek, hogy mindennap új dühvel rohanhassanak a zsidókra; ugyanazon zsidók közül, a kik Verhovainak nyomó gépet adtak el hitelbe ad Graecas calendas, hogy e gépen a káromkodások és piszkolódások egész lexikonát készítve, azt a zsidók ellen „közhasználatra“ kiadják. Azonban nincsen okunk ez alkalommal elégedetlennek lenni. A ki ismeri a budapesti egyetemen uralkodó viszonyokat, el fogja ismerni, hogy ama szavazás hatalmas vágás a betyárlap önalkotta, szemfényvesztés csiszolta nimbuszán, hogy az a szavazás egy új, jobb szellemnek a hirhozója. Üdvözöljük érte a józan és hazafias egyetemi ifjúságot!

Rituális vád a bíró ur buzgalmából. Egészen azon minták szerint készült, mint előzői. Kocsis Lajosné, nyirvasvári özvegy asszony 6 éves fiacskáját jobban el találta páholni, mint a mennyire a kis fiu tetszése megengedte volna. A gyerek e miatt eltűnt, legalább Kocsisné azt hitte s jelentette is nyomban a bíró urnak. A bíró ur persze jeles vizsgálóbírói tehetségét bebizonyítandó, azonnal a zsidókat fogta gyanu alá, és bele is kapott azonnal a kutatásba. Öreg este sorra járta a zsidók lakásait, keresztül-kasul kutatott mindent; de mivel próféta ihlete cserben hagyta, seholy sem akadt rá. Ennélfogva kinyitatta a zsinagógát, felforgatott benne mindent, kiforgatta a frigyládából a szent tekercseket, hogy az állítólag meggyilkolt fiu hullájára akadjon. E közben aztán csakugyan előkerült a gyerek, de a maga lábán, mert a kertben a hideg levegő kiverte szeméből az álmat... A környékbéli zsidók a buzgó bírót feljelentették a járás szolgabirójánál.

A zsidók mint festőművészek. A képzőművészeti társulat őszi kiállításán nem egy jeles zsidó festő képe látható. Ezek egyikéről Silberstein Adolf dr. hírneves műkritikusunk a következőket írja a «Pester Lloyd» tárczájában: Nem hagyhatjuk említés nélkül Deutsch Ignác (Frankfurt) „Hallottvirrasztók“ című festményét. A zsidó életnek egy része van benne megkapó igazsággal ecsetelve. Az első hajnalpir dideregve, szürkén pillant be a hallottas szobába.

A padlón, a szoba jobb sarkában fekszik kiterítve a halott, beborítva fekete kendővel. A sarokban teljes homály uralg, úgy hogy alig lehet a körvonalokat felismerni. Az ablak előtt álló asztal körül jellemző módon csoportosulnak az örök. Az egyik épen reggeli imáját végzi, karján és homlokán az imaszijakkal, a másik kettő imakönyvben lapozgatva keresi a zsoltárokat. Az örök arcvonásai legkevésbé sem idealizáltak, tartásukon és arcvonásaikon látszik a hidegség, melylyel szomorú hivatásukat végzik. És mindamellett e sötét képen a pietásnak és melancholiának egy bizonyos fénye vonul át s az anyagnak és kifejezőmódnak fensége, úgy, hogy nem mehetünk el mellette részvétlenül.

— **A zsidó jótékonyágnak** ismét egy babérlevelet szentelt a »Revue des deux Mondes«-ban Maxime du Camp híres akademikus. Lelkesen szól Furta de Heine asszonyról, de Rothschild James nejről, ki 600,000 frankot adott a munkáslakások berendezésére, Königswarter Antalról, ki 1.000,000 frankot adott a fiatal gonosztevők intézetének — aztán többek közt azt mondja: »Nekem úgy tetszik a zsidó jótékonyág motivuma történetük természetében gyökerezik. . . 18 századon át üldöztek őket az emberiség. Minden hajótörést, minden kint, minden szenvedést átéltek. De erkölcsükben változatlanok maradtak. hitükben fényes példáját nyújtják a vallásos meggyőződés megdönthetlenségének. . . Ha nagy lelkűek, ha a jótékonyág legtökélyesb erényük ez azt bizonyítja, hogy az üldözések idejét még nem feledték el; és ha a szenvedővel szemben részvétüket bizonyítják be, ebből csak az tűnik ki — mennyire szenvedtek ők. . . Igaz és őszinte jótékonyág csak a zsidónál található!« stb.

— **Halálozás.** Vészi Gyula előkelő polgár a „Budp. Tagblatt“ szerkesztőjének atyja 60 éves korában hirtelen elhunyt. Temetése f. hó 7-én d. u. 4 órakor a kerepesi-uti zsidó halottas házból nagy gyászoló közönség részvéte mellett történt meg.

Az antiszemita tanítókra Németországban jobban rájár a rúd, mint minálunk. Így m. havi 21-iki kelettel értesítenek Marburgból, hogy F e n n e r, városi tanítót vád alá helyezték, mivel nyilvános népgyűlésen az ismert »nagyok« példája szerint a zsidó vallást becsmérelte. A tárgyaláson M u n k dr, ottani kerületi rabbin kívül — saját kívánságára — B a u d i s s i m gr. dr. marburgi tanár és P r e g e r dr. casseli országos rabbi mint szaktekintélyek lesznek jelen.

— **Schnitzer Armin** dr., komáromi főrabbi — mint nekünk írják — hivei közt gyűjtést eszközölt egy, két lovában és kocsijába minden vagyonát vesztett hive, Király Mór, bérkocsis számára. A gyűjtés az ékesszólásáról és jótékonyágáról ismert főrabbi buzgósága folytán olyan jól ütött ki, hogy a károsultnak minden veszteségét pótolta s az most nagy családjával áldva emlegeti a főrabbit.

— **A czeplédi izr. nőegylet** 1886—87 évről szóló jelentését vettük, melyből kitűnik, hogy a nevezett egyelet a lefolyt évben különféle segélyezések czimén 347 frt 99 krt adott ki, míg bevétele 371 frt 05 kr. volt. Az egyelet vagyona 1887 szept. hó 25-én 1065 frt 30 kr. volt. A lefolyt évben az elnökséget F i s c h e r Jakobné, s a titkári hivatalt B e c k Ignáczt töltötték be.

A zsidó tehetségeket az olasz kormány nagyon megbecsüli, mert legfontosabb kereskedelmi érdekeit zsidókkal képviselteti. Mig L u z a t t i Bécsben és Párisban a kereskedelmi szerződések kötésében fáradozik, addig az ugynevezett Simplon-congresszuson Domo-

dossolában Carpi Leonardi parancsnokkal, a híres Carpi Leon nemzetgazdász fiával képviselteti magát.

Velenczében a híres Torello-muzeum igazgatójává Levi August, hitsorsosunkat nevezték ki.

Érdemes férfit, Kaatz Ede városi tanácsos hunyt el m. hó 19 én Posenben. A megboldogultat még 1851-ben választották meg városi tanácsossá és azóta 36 éven át szakadatlanul viselte e hivatalt, sőt 1884 december havától 1886 júniusáig főpolgármester is volt. A város körüli érdemeiről a tanács jegyzőkönyvében így nyilatkozott: «Az utolsó évtizedekben közintézkedéseink minden javításával Kaatz Ede neve, mint községi életünk egyik legmunkásabb és bölcs belátásu fellendítője, szoros kapcsolatban van. Éles esze, gazdag ismeretei és tapasztalatai legnagyobb mértékben képesítették, hogy polgártársainak tanácsadója és segítője legyen. Önzetlen igazságszeretete és áldozatkész közjótékonyágától áthatva mindig kész volt szülővárosa javát előmozdítani, a jóért egész tekintélyét latba vetni és így példányképe volt minden polgári erénynek.» stb. 1869-től 1871-ig elnöke volt az odavaló izr. hitközségnek is, melynek szegény- és adóügyét rendezte és anyagi viszonyait megjavította. A megboldogult a korona-rend III-ik és a vörös sas rend IV-ik osztályu lovagja volt. September 22-ikén végbement temetésén az egész város részvéte mellett kísérték örök nyugalomra.

Az angol királynő Weisz Benjáminhoz, a csernowitzi orth. rabbihoz sir Ponsorby tábornok utján levelet juttatott, melyben köszönését tudatja a nevezett rabbival, hogy Montefiore Mózes halálának évfordulóján tartott gyászbeszédét levél kíséretében m. h. 12-én megküldötte.

Katkoffról. A nemrég elhunyt Katkoff, midőn Ignatieff felszínre hozta az orosz zsidóüldözést, lapjában többször kikelt e középkori maradvány ellen. Midőn aztán Ignatieff e miatt hadsegédje utján szemrehányásokkal illette, Katkoff azt izente vissza, hogy olyan belügyminiszter, a ki, midőn az országnak oly sok baja van a nihilizmussal, zsidóhajszát tud rendezni, nem lehet soká miniszter s inkább elmehet a cirkusba clownnak. Katkoff igazat mondott.

Berlinben a napokban itélték el 5 havi fogságra a «christlich sociale Partei» Orandt János nevű csárdásból «magántudóssá» önként előléptetett jeles tagját, mivel a Stöcker pöréről valami férczmunkát állított össze, amelyet aztán azon ürügy alatt, hogy írója, ki a «christ. soc. Partei» és az «Antisemitenbund» tagja zsidó uzsora következtében minden vagyonától meg lón fosztva, minden papnak és a «christ. soc. Partei» tagjainak segélyeztetése céljából megküldött. Az ügyészség azonban utját állta a közönséges humbugnak s mint fentebb jeleztük ezért elítélte.

Stockholmból írják, hogy Naasban Salomon dr., tanár hitsorsosunk intézetében jelenleg 40 olaszországi tanító tanulmányozza az ő általa kezdeményezett és a saját intézetében művelt tanuló-kézimunkát, hogy Olaszországban is meghonosítsák, köztük Pick lovag is, az olasz kultuszminiszterium hivatalnok. Az egész transalpesi sajtó ünnepli Salomon dr., tanárt és Abrahamsohn drt, kik roppant vagyonukat ebbe a tanítási ágba fektették, hogy a lét küzdelmeit megkönnyítsék a szegényeknek. Mindketten meg is kapták érdemeik elismerésül a „Corona d'Italia“ parancsnok keresztjét.

A zsidó tudományok és irodalom felvirágoztatása céljából Drohobitzban (Galicziában) egyesület alakult.

Harminczhárom gyermeke volt egy mondevillei (Virginia) zsidó asszonynak és pedig 27 fia és 6 leánya. A szerencsés anya 77 éves és testileg-lelkileg teljesen ép. A virginiai állam az asszonynak, ki ennyi polgárt adott az országnak, évi járadékot biztosított.

— **A duna-szerdahelyi képviselő** Szabó Lajos mandátumát avval kifogásolták a kérvényezők, hogy 10 választó, ki a szavazást kérte, nem nevezte meg jelöltje nevét, hanem csak, „antiszemita jelöltre kérte szavazatát bejegyezni. Ez mutatja legjobban, hogy mennyire szokott egyik-másik antiszemita választó — gondolkozni!

— **Zentán.** Az izr. nőegylet f. hó 11-én a nagy vendéglő üvegtermében szegények segélyezése céljából — táncszestélyt tart.

— **Pénzen fogott hallgatókat** Schönerer az Innsbruckban m. hó 18-án tartott beszéde számára. Valami Erler Jakab nevű kitzbüheli molnárt bizott meg, hogy 4 forintjával szerezzon számára hallgatókat. Ingyen már nem is hallgatják ám az antiszemita izgatásokat!

— **Rothschild A. br.** Genfben, 1874-ben szembe-tegek számára építtette a kórházat saját költségén tete-mesen kibővítette.

Szép hagyatékok. Párisból írják, hogy az ottelhunyt Dilsheimer szülővárosának, Aschaffenburgnak 100,000, az odavaló izr. hitközségnek pedig külön 10,000 frankot hagyományozott.

Bamberger drt, a nemzetgyűlés volt képviselőjét — mint Párisból írják — a muzeum könyvtárnokává nevezték ki.

A Thiers család egy hitsorsosunkat, Adloph est bizta meg, hogy Thiers sirján mausoleumot építsen.

Bordeauxban mult hó 7-én iktatták be Levy Izsákot a főrabbi székébe, melynek ünnepélyességein a város polgári és katonai előkelőségei felekezeti különbség nélkül vettek részt. A fölavatást maga Kahn Zadok, a párisi központi konsistorium megbízásából rövid, de kitűnő beszéd kíséretében végezte. Lewy programja is köztetszést keltett.

Jules Ferryről jelentik, hogy Lambert urnak, ki a zsidókról irt röpiratát neki megküldte, levelet irt, melyben kiemeli a zsidó-race előnyeit és becsüléssel szól annak felvirágozásáról, továbbá, hogy keményen osztorozza a legalacsonyabb szenvedélyekből fakadó zsidó-gyűlöletet.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük szeptember hó végével lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . 7 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre . . . . . 6 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt — kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 15 sz.

Dávid király utolsó sarja.

— Philippon beszélye. —

[3. folytatás.]

— Igenis, én vagyok, édes herczegem, — szólt Pherecz halk hangon.

— Mi jót hoztál?

— A hirt, hogy a zarándokot megkerítették és a szultán szerailjába hozták.

— Nos, Pherecz, hát csakugyan azt gondolod, hogy ez megszabadulásomat jelenti?

— Ebben oly biztos lehetsz, mint abban a tudatban, hogy Zijon királyi dalnoka elődöd volt, s oly biztos mint az, hogy egyik utódod Zijonban felállítja őseid trónját.

— Jó, jó, Pherecz, neked szeretek hinni, mert te voltál nevelőm, atyáskodó vezetőm mindaddig, míg ennek a szultánnak kényszerítése tolytán csillagászává lettél; de mint ilyen is csak jóakaróm voltál és megmentettél minden ellenemtől. És én végtelen fájdalom, tenger szenvedéseim daczára is, mert te mondtad, hogy megszabadulásom órája ütni fog, türelmesen vártam ebben a sötét, utálatos börtönben. Nos, te most azt mondod: az óra már is elérkezett. Pherecz Pherecz, váltsd be szavad!

— Szavamnak ura leszek, bár veszttem lenne is az!

— Csak még egy szót, lelkem igaz barátja! Mondd meg, ha tudod, mondd meg, hogy van Aidám?

A csillagász kelletlenül rázta fejét, aztán elnyomva érzelmeit, szólt:

— Ő is vár!... De mennem is kell már! Sok a dolgom. Isten veled! — és elsietett, alig hallván a folyó bucsuzó szavait:

— Isten veled! Isren veled! Minélelőbbi viszontlátásra!

A csillagász a mellékfolyosókon visszasietett a főboltozatba. Ebbe azon a folyosón kívül, melyen a csillagász-toronyból jött, egy másik is beletorkolt. Pherecz ebben tűnt el s zeg-zugos lépcsőn telhaladva magas fal elé jutott, mely elzárta a folyosót. A csillagász egy gombot nyomott meg, mire széles kőlemez fordult meg sarkaiban és Pherecz azon szobába került, hol di Tudela Benjamin ben Jonah aludta az igazak álmát.

III. —

A szultán csillagásza kissé szemügyre vette az alvót, aztán megfogta kezét s addig rázta, míg ez az ébredés jelét nem adta. Biz ez nagy fáradságába került, mert di Tudela Benjaminben Jonáht, ki három napig lábolta a végtelen pusztát, nagyon elnyomhatta az álmom. De mig a zarándok észre tért, az is nagy időbe került, s mikor egészen feleszmélt, soká csodálkozva bámulta Phereczet, kit, hogy valaha látott volna, nem emlékezett s a ki mégis a meglepetés legkisebb jele nélkül állt előtte.

Nagyon természetes tehát, hogy Benjamin végre így kiáltott fel:

— Hol vagyok? és ki ön?

A csillagász keményen nézett szeme közé és szólt:

— Mindkét kérdésére felelek, ha pontos és lelkiismeretes válaszára számíthatok: Miért jött ön Almozalba?

— Szívesen eleget teszek kívánságának, ha előbb megmondja, hogy önt joggal nézem-e zsidónak? Mert ez esetben hamar meg fog érteni...

— Pszt, barátom, halkan! Persze, az vagyok; de ez éppen nem arra való hely, hogy ezt feszegetjük. Igen, hogy önmagát nagy és másokat, kiket nem ismer, még nagyobb bajba ne keverjen oktalanul, önmagának sem kell zsidó gyanánt szerepelnie. E tekintetben nem is vonják kérdőre, hát nem is kell felelnie. Mondja tehát, miért jött Almozalba?

— Hm! hogy én minek jöttem Almozalba? Hiszen, úgy tetszik, ön ismer engem, különben nem neveztek volna nevemen és nem hoztak volna ide. Pedig ez esetben fölösleges a kérdés. Távol nyugatról jövök —

— Ennek nagyon örülök, — mordult közbe Pherecz.

— Bejártam a félvilágot.

— Pompás!

— Nos, és miért? mert bensőm sugta, hogy menjek; mert meg akartam ismerni az országokat és népeket, melyek kerek e világot lakják és végül, mert meg akartam keresni hitfeleimet, kik szanaszét vannak szórva, hogy vigasztaljam, hogy kitartásra buzdítsam őket, és hogy megtudjam, milyen sorsuk van. Így jutottam el Bassoráig, honnét vissza akartam fordulni. De itt értesülvén, hogy Dávid király utolsó sarja, az a fiatal hajtás, melybe összes reményünket vetjük, Almozalban lakik. — Kaptam magam, és nem törődve a pusztá nappali hevével, nem a sakálok éjjeli rémes danájával: eljöttem Almozalba, hogy az isten választotta előtt leboruljak, de...

Pályázat.

A kassai izr. anyahitközségnél egy, évi 600 trtnyi fizetéssel díjazott שוחט állomás betöltendő.

Ezen állomásra pályázók, kikről kívánatos, hogy mint קורא בעל תפלה és מוהל működni képesek legyenek, életkorukról, családjuk állapotáról és minőségükről szóló bizonyítványukat f. é. október hó 15-éig az alólirt elnökséghez küldjék be.

Kassán, 1887. szeptember 26.

Dr. Moskovics Jakab,

a kassai izr. anyahitközség elnöke.